

EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ PERUSPALVELUISSA

Opas kunnan ehkäisevään päihdetyöhön

Sisällysluettelo

JOHDANTO	4
Ehkäisevä päihdetyö kunnan peruspalveluissa	5
EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TAVOITTEET JA TOIMIJAT	6
Kunnan ehkäisevän päihdetyön toimijajoukko on laaja	7
KUNNAN EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN LAAJA KOKONAISUUS	9
EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN MENETELMÄT JA NIIDEN VAIKUTTAVUUS	10
Saatavuuden sääntely	11
Laajat koko yhteisöön vaikuttavat ohjelmat	12
Liikennejuopumuksen ehkäisy	12
Vaikuttaminen median avulla	13
EHKÄISEVÄÄ PÄIHDETYÖTÄ PERUSPALVELUISSA TUKEVAT RAKENTEET	14
Johtamisella ja politiikalla luodaan työn resursseja ja edellytyksiä	15
Päihdestrategia näyttää suunnan ja ohjaa	16
Ehkäisevän päihdetyön paikka kunnan strategiatyössä	16
Onnistuneen strategiatyöskentelyn muistilista	17
Ehkäisevä päihdetyö tarvitsee koordinaatiota	18
Moniammatillinen päihdetyöryhmä seuraa ja arvioi	19
Toimivan päihdetyöryhmän tunnuspiirteet	20
Arvioinnissa tehdään päätelmiä kohteen arvosta	21
Arvioinnin muistilista	21

YHTEISÖT JA EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	22
Paikallinen päihdepolitiikka	23
Esimerkki paikallisesta alkoholihaittojen ehkäisystä - Pakka-toimintamalli	23
Kunnan tilat ja tapahtumat	24
Työpaikan päihdeohjelma	26
Ehkäisevä päihdetyö kouluissa	27
Kysymyksiä, joihin koulun päihdesuunnitelma vastaa:	28
Nuorisotilojen pelisäännöt	30
Nuorisotilojen pelisäännöissä on sovittu muun muassa seuraavista asioista:	31
EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ ASIAKASTYÖSSÄ	32
Kunnioittava kohtaaminen, puheeksi otto ja neuvonta	33
Puheeksi ottoa ja neuvontaa helpottavia keinoja:	34
Puheeksi oton ja tunnistamisen esteitä	34
Lapset	36
Huolen vyöhykkeistö	37
Nuoret	38
Aikuiset	40
Puheeksi oton käytännöt terveydenhuollossa ja sosiaalityössä	41
KUNNAN EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN KEHITTÄMINEN	42
Ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit kehittämisen työkaluna	43
Ehkäisevän päihdetyön laatukriteereitä on kunnissa hyödynnetty muun muassa	43
Kunnan ehkäisevä päihdetyö - tavoitteena laadukas koordinoitu kokonaisuus	44
Testaa kuntasi ehkäisevän päihdetyön tila	46
Nuorten päihdemittari	47-49
Kirjallisuutta	50

{ JOHDANTO

Tomi 13-vuotias

Vakavia ongelmia koulunkäynnissä. Koulusta otetaan yhteyttä kotiin, jossa ei tiedetä Tomin tilanteesta. Tomi vaikuttaa itsetuhoiselta, masentuneelta ja hän käyttää paljon alkoholia. Tomi saa lähetteen nuorisopsykiatrian poliklinikalle. Tomia hoidetaan osastolla ja hän käy sairaalakouluu.

Arvioidut kustannukset:

- psykiatrinen osastohoito 4 000 €/hoitajakso
- oppilashuoltotyöryhmä: 480 €/kahden tunnin istunto
- vahingontekojen kustannukset nousevat helposti kymmeneen tuhansiin euroihin
- lisäksi kustannuksia aiheutuu:
erityisopetus, sosiaalitoimen kokoukset ja konsultaatiot, psykiatrian poliklinikan tutkimus- ja hoitokäynnit lapsi sijoitetaan ammatilliseen perhekotiin
13–18 ikävuoteen saakka
yhteensä: 503 000 €

Lähde:

€matti – Paljonko alkoholi maksaa -esite

Ehkäisevä päihdetyö kunnan peruspalveluissa

olisiko Tomia voitu auttaa jo ennen kuin hän joutui nuorisopsykiatrian klinikalle? Ennen kuin ihminen päätyy numeroksi hoitotilastoon, tehdään monta päätöstä ja valintaa. Usein nämä päätökset ja valinnat koskevat ehkäisevän työn resursseja. On helppo leikata työstä, jonka tekemättä jättämisen seuraukset eivät ole välittömästi näkyviä, mutta toteutuessaan usein sitäkin vakavampia.

Ehkäisevä päihdetyö perustuu lakiin, ja kunnan tehtävä on luoda työlle riittävät edellytykset. Kunnan peruspalvelut muodostavat ehkäisevän päihdetyön perustan ja suuri osa työstä tapahtuu peruspalveluissa. Tässä työssä kansalaisjärjestöt, kuntalaiset, elinkeinoelämä ovat välttämättömiä peruspalveluiden yhteistyökumppaneita.

Kunnan tehtävänä on huolehtia että ehkäisevä päihdetyö on pitkäjänteistä, koordinoitua ja kaikkiin kuntalaisiin kohdistuvaa. Ajankuvaisella tiedolla, osaamisella ja menetelmillä kunnan ehkäisevä päihdetyö on vaikuttava ja kustannustehokas keino vähentää kuntalaisten kärsimystä ja turvattomuutta. Osaamisen kehittämiseen ja ylläpitoon sijoitetut voimavarat ovat kunnalle kannattava sijoitus.

Tämän oppaan tavoitteena on selkiyttää kunnan peruspalveluissa työskentelevien roolia ehkäisevän päihdetyön tekijöinä ja tarjota esimerkkejä laadukkaan ehkäisevästä päihdetyöstä ja sen menetelmistä.

Ensimmäisessä luvussa käsitellään ehkäisevän päihdetyön peruskäsitteitä. Tämän jälkeen kuvataan ne rakenteet, jotka tukevat kunnan ehkäisevää päihdetyötä ja luovat sille edellytykset. Kolmannessa ja neljännessä kappaleessa kuvataan ehkäisevää päihdetyötä eri yhteisöissä ja asiakastyössä. Lopuksi käsitellään vielä ehkäisevän päihdetyön kehittämistä.

{ EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TAVOITTEET JA TOIMIJAT

“Mun mielestä ehkäisevää päihdetyötä pitää ja voi tehdä kaikki ja ihan kaikissa kunnan järjestämissä palveluissa. En keksi mitään palvelua, missä sitä ei voisi tehdä.”

sosiaalityöntekijä

Kunnan ehkäisevän päihdetyön toimijajoukko on laaja

Ehkäisevä päihdetyö edistää osaltaan merkittävästi kunnan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä. Se nähdään osaksi kunnan päihdetyötä. Ehkäisevällä päihdetyöllä on myös yhteisiä alueita ehkäisevän mielenterveystyön kanssa. Osittain samoilla keinoilla voidaan ehkäistä sekä mielenterveys- että päihdeongelmia.

Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on vähentää päihteiden kysyntää, saatavuutta ja tarjontaa eri kohderyhmissä vaikuttaviksi todettuja menetelmiä hyödyntäen. Parhaimmillaan työllä edistetään päihteettömiä elintapoja, vähennetään päihdehaittoja, lisätään päihdeymmärrystä sekä edistetään päihdeongelmista kärsivien kansalaisten oikeuksia. Päihteitä ovat alkoholi, huumausaineet, tupakka sekä lääkkeet ja muut päihtymistarkoituksessa käytetyt aineet.

Ehkäisevässä päihdetyössä toimijoiden joukko on laaja. Samoihin ehkäisevän päihdetyön tavoitteisiin tähdätään hyvin erilaisissa tehtävissä ja ammateissa. Esimerkiksi terveydenhoitajan työssä ehkäisevä päihdetyö on päihteiden puheeksi ottamista asiakkaan kanssa ja motivointia riskikäytön vähentämiseen, kun taas vastuullisen tarjoilijan ehkäisevää päihdetyötä on arvioida asiakkaan päihtymystä ja lopettaa tarjoilu ajoissa. Työntekijän on tärkeää tietää roolinsa niin työtehtävässään kuin ehkäisevän päihdetyön kokonaisuudessa.

KUNNAN EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN LAAJA KOKONAISUUS

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN MENETELMÄT JA NIIDEN VAIKUTTAVUUS

ehkäisevä päihdetyö on vaikuttavaa kun toiminnalla aikaansaadut tulokset vastaavat toiminnan lähtökohtaisiin tarpeisiin. Ehkäisevä päihdetyö on vaikuttavaa, jos sillä lyhyellä tai pitkällä aika välillä saavutetaan työlle asetettu tavoite. Vaikuttavista menetelmistä on olemassa tutkimustietoa.

Yleisesti vaikuttavaksi on todettu sellainen ehkäisevä päihdetyö, joka keskittyy päihdehaitoilta suojaavien tekijöiden lisäämiseen ja riskitekijöiden poistamiseen ja on riittävästi kohdennettu. Vaikuttava ehkäisevä päihdetyö on laaja-alaista, pitkäaikaista ja vuoro-vaikutteista ja siinä on otettu kaikki päihteet ja käyttötavat huomioon. Toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen otetaan myös itse kohderyhmä mukaan.

Ehkäisevässä päihdetyössä voidaan käyttää monia päihteettömyyden edistämiseen ja päihdehaittojen vähentämiseen vaikuttavia menetelmiä. Niitä voidaan yhdistellä

ja kohdentaa eri tavoin. Osa vaikuttavista menetelmistä on suoraan riippuvaisia valtakunnallisessa päihdepolitiikassa tehtävistä linjauksista ja ratkaisuista (mm. veromuutokset, mainonnan sääntely, lupavalvonta). Valtakunnalliset linjaukset vaikuttavat paikallisen päihdetyön toimintamahdollisuuksiin ja niiden toteutukseen. Osa menetelmistä on sellaisia, jotka voidaan valita paikallisen toteuttamisen keinoiksi.

Saatavuuden sääntely

Saatavuuden sääntelyllä tarkoitetaan niitä keinoja, joilla terveydelle riskillisten laillisten päihteiden saantia säädellään, jotta niiden käytöstä johtuvat haitat voitaisiin minimoida. Alkoholin ja tupakan myynnin sekä alkoholin anniskelun pelisäännöt on määritelty niitä koskevissa laeissa (alkoholilaki, tupakkalaki). Nämä lait määrittävät muun muassa myynnin ja anniskelun ikäraajat sekä sen, miten näitä ikärajoja tulisi valvoa.

Saatavuuden sääntely on tutkimusten perusteella todettu olevan yksi vaikuttavimmista keinoista. Sen avulla voidaan tehokkaasti puuttua kulutukseen ja haittoihin. Lain olemassaolo ei vielä takaa, että päihdehaitat vähenevät. Ehkäisevän päihdetyön yhtenä tärkeänä tehtävänä on tehdä lainsäädäntö eläväksi ja huolehtia siitä, että lain henki toteutuu sekä kansallisella että paikallisella tasolla.

Laajat koko yhteisöön vaikuttavat ohjelmat

Näillä tarkoitetaan sellaista työtappaa, jossa vaikutetaan koko yhteisön toimintaan mahdollisimman monella eri tavalla yhtä aikaa. Ehkäisyohjelmista tehdyistä tutkimuksista on toistuvasti saatu tulokisa, joiden mukaan yksittäisillä valistusiskuilla tai kouluohjelmilla ei sellaisenaan pystytä osoittamaan vaikuttavuutta. Sen sijaan kun yhteisötasolla (kunta,

koulu tai koko koulutoimi, terveyskeskus, sairaala) yhdistetään erilaiset toimet ja irralliset hankkeet yhteen ja määritetään yhteiset tavoitteet, alkaa näyttöä vaikuttavuudesta löytyä.

Liikennejuopumuksen ehkäisy

Liikennejuopumuksen ehkäisytoimien onnistumisista on näyttöä pitkältä ajalta eri maista. Liikennejuopumusta voidaan pyrkiä ehkäisemään monilla eri keinoin ja lisäksi yhdistelemään niitä tarvittaessa. Valtakunnallisen tason linjaukset ja median avulla tehtävä asennemuokkaustyö antavat hyvän pohjan paikallisella tasolla tehdylle työlle.

Käytössä on laaja keinovalikoima: valvontaiskut, seuraamukset, tiedotus, hoito, tekniset ratkaisut (alkolukot ym.). Paikallisen tason interventioissa on tärkeää vaikuttaa tiedon ja tietoisuuden lisääntymiseen tuomalla tietoa haitoista ja haittatutkimuksesta sekä opastaa sekä omatoimiseen itsearviointiin että hakeutumaan erilaisiin tukitoimiin ja palveluihin.

Paikallisella tasolla on tärkeää vaikuttaa asenteisiin virittelemällä yhteiskunnallista keskustelua ja toimimalla vastapainona kaupalliselle viestinnälle.

Vaikuttaminen median avulla

Mediavaikuttamisella ei ole todettu yksinään olevan vaikuttavuutta päihteiden käyttöön. Sen vaikutukset ovat pikemminkin epäsuoria: se on tarpeen ja tehokasta muun toiminnan osana. Oikean ja asiallisen tiedon saantia voidaan pitää kansalaisten perusoikeutena. Valistuksen vaikuttavuudesta ei ole näyttöä yksinään mutta se tukee muuta työtä. Pelotellulla ja päihteidenkäyttäjien leimaamisella ei ole näyttöä vaikuttavuudesta. Lisäksi ne ovat ehkäisevän päihdetyön etiikan vastaisia keinoja.

Vaikka erilaiset pakkauksiin ja pulloihin kiinnitettävillä varoitusmerkinnöillä ja mainoksilla voidaan vaikuttaa riskitietoisuuden lisääntymiseen, ei niiden vaikutuksesta suoraan päihdekäyttäytymiseen ole näyttöä. Ne voivat tukea muita toimia ja olla vastapainona kaupalliselle markkinointipuheelle.

Lisää aiheesta Alkoholipolitiikan kuluttajaoppaasta, joka löytyy osoitteesta: www.alkoholiohjelma.fi > Aineistot ja julkaisut > Muut julkaisut > Alkoholipolitiikka > Alkoholipolitiikan kuluttajaopas (pdf).

EHKÄISEVÄÄ PÄIHDETYÖTÄ PERUSPALVELUISSA TUKEVAT RAKENTEET

“Tarvitaan riittävät struktuurit eli mahdollisuudet tehdä tätä ehkäisevää työtä. Tehdään nimenomaan tämä työ näkyväksi ja havaitaan se aikuisten oikeasti tärkeäksi, ei vaan lyhyinä projekteina vaan, että sitä ihan oikeasti saisi tehdä.”

sairaanhoitaja

Johtamisella ja politiikalla luodaan työn resursseja ja edellytyksiä

Kunnan johto ja luottamushenkilöt vastaavat kunnan ehkäisevän päihdetyön resursseista ja rakenteista. On tärkeää, että tiedetään, kuka johtaa ehkäisevää päihdetyötä ja kenelle vastuu sen järjestämisestä kunnassa ensisijaisesti kuuluu. Johto vastaa strategian laadinnasta ja sen toteuttamisesta. Ilman selkeää johtamis- ja vastuujärjestelmää ehkäisevän päihdetyön valtuutus on häilyvä ja työn laatu kärsii.

Ehkäisevän päihdetyön onnistuminen kunnissa riippuu paljolti siitä, miten hyvin luottamusmiehet ja kunnan johtavat viranhaltijat ovat tietoisia päihdetyön ehkäisevää merkityksestä ja koko kuntayhteisön tuen tärkeydestä. Ehkäisevän päihdetyön onnistumisen takaa aktiivinen luottamushenkilö, joka on hyvin selvillä ehkäisevän päihdetyön merkityksestä ja mahdollisuuksista ja osaa nähdä sen oman kuntansa poliittisesta ja strategisesta näkökulmasta.

Luottamushenkilö ottaa huomioon, että päihdehaittojen ehkäisy on taloudellisesti kannattavampaa kuin niiden hoito. Päihdehaittojen ehkäisy ja varhainen toteaminen ovat kunnan peruspalvelujen tärkeitä tehtäviä. Lisäksi hän tietää, että päihdeongelmien hoito on aina taloudellisesti ja inhimillisesti kannattavampaa kuin hoitamatta jättäminen.

Luottamushenkilö pystyy ottamaan ehkäisy- ja näkökulman huomioon kaikessa päätöksenteossa. Ratkaisuihinsa hän ottaa huomioon, että alkoholielinkeino tuottaa verotulojen lisäksi kunnalle terveydellisiä ja sosiaalisia haittakustannuksia ja poikkeaa tässä mielessä muista elinkeinoista.

Tärkeää on myös oivaltaa, että ehkäisytyön onnistumiseksi päihdeistä on saatavilla oikeaa tietoa sekä paikallisesti että valtakunnallisesti. Luottamushenkilön on hyvä kuulla paikallisia asiantuntijoita ja kansalaisia kunnan päihdetilanteesta vähintään kerran vuodessa.

Luottamushenkilö harkitsee tarkkaan alkoholilupien myöntämiseen liittyviä eri näkökohtia. Hän ei puolla lupaa, mikäli lupia haetaan tapahtumiin, jossa on lapsia, nuoria ja vanhempia, esimerkiksi urheilu- ja musiikkitaapahtumiin. Julkisuudessa hän kannattaa vastuullista alkoholipolitiikkaa ja edistää kunnan tilojen ja tapahtumien päihteettömyyttä.

Päihdestrategia näyttää suunnan ja ohjaa

Laadukas ehkäisevä päihdetyö edellyttää erityisesti toiminnan ohjausta, koska toimijoiden joukko on laaja, resurssit ovat usein rajalliset ja päihdetilanne ja ongelmat eri alueilla ja kunnissa vaihtelevat. Strategia on toiminnan ohjauksen väline. Se määrittelee toimintaympäristöstä nousevat tarpeet, hahmottaa tilanteeseen sopivat tavoitteet sekä tavoitteisiin ja resursseihin nähden oikeat menettelytavat ja keinot. Strategia näyttää työntekijöille, mihin omassa ehkäisevässä työssä tulisi pyrkiä ja millä keinoin.

Ehkäisevän päihdetyön paikka kunnan strategiayössä

KUNNAN STRATEGIA

TERVEYDEN - JA HYVINVOINNINSUUNNITELMA

MIELENTERVEYS- JA PÄIHDESTRATEGIA

PÄIHDETYÖ

EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Onnistuneen strategiatyöskentelyn muistilista

- Strategialle nimetään vastuutahot.
- Mukaan strategiatyöhön kutsutaan tärkeimmät toimijatahot (maks.10 jäsentä).
Varsinaisille jäsenille nimetään varajäsenet.
- Laaditaan strategiatyölle yksityiskohtainen aikataulu.
- Valitaan kohderyhmä.
- Asetetaan toteuttamiskelpoiset ja realistiset tavoitteet.
- Ydinryhmä valmistelee ja projektityöntekijä viimeistelee strategian tukena asiantuntijalausunnot ja kuulemistilaisuudet.
- Järjestetään kuntalaisille ja viranomaisille mahdollisuus olla mukana työpajoin ja tiedotustilaisuuksin.
- Kirjoitettu kieli on käytännönläheistä. Strategia julkaistaan sähköisenä ja painettuna versiona.
- Työ perustuu konkreettisiin ongelmiin, kunnan päihdetilanteeseen ja palvelurakenteeseen.
- Esimies huolehtii siitä, että strategian toteuttamista seurataan.
- Seurannan ja arvioinnin tukena käytetään tilastollisia tunnuslukuja.

Ehkäisevä päihdetyö tarvitsee koordinaatiota

”Tarvitaan joku joka ylläpitää ja kokoaa peruspalveluiden tietämystä päihdeasioista. Joku, joka ylläpitää työntekijöiden tarvetta tiedolle ja sitten kokoaa sitä tietoa, että miten siellä työssä voisi toimia.”

sosiaalityöntekijä

Valtaosassa kuntia on ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö. Joissakin kunnissa on osa- tai kokopäiväinen ehkäisevän päihdetyön työntekijä tai koordinaattori. Koordinaattorin tehtävä on auttaa eri toimijoita sekä yhdessä että omassa työssään kehittämään ja toteuttamaan päihdehaittoja ehkäisyä. Jos kunnas-

sa tai edes seutukunnassa tai alueella ei ole koordinaattoria, on riskinä, että kunnassa ei hoideta ehkäisevää päihdetyötä ollenkaan. Vaarana on tehdä vuosittain irrallisia toimia, hankkeita tai tapahtumia, joiden laatua ja hyötyä on mahdoton arvioida. Yhdyshenkilölle tai edes koordinaattorille ei voida säilyttää vastuuta koko kunnan ehkäisevän päihdetyön kokonaisuudesta, vaan vastuu kuuluu aina johtavalle viranhaltijalle eli sosiaali- ja terveysjohtajalle tai peruspalvelujohtajalle kunnasta riippuen.

Ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin työtehtäviin voidaan sisällyttää esimerkiksi kansalasiin kohdistuva työ, jossa hänen vastuullaan on varmistua siitä, että kuntalaisilla on riittävä tietopohja päihteistä ja niiden haittoista. Koordinaattori luo areenat päihteistä käytävälle kansalaiskeskustelulle (kansalaisfoorumit, nettikeskustelut jne.) sekä tukee kansalaisten omaa päihdekäyttöä hillitsevää toimintaa. Koordinaattori on toiminnan kehittäjä ja sen mahdollistaja, ei välttämättä aina operatiivinen toteuttaja.

Koordinaattorin tehtävänä on edistää niitä tavoitteita, joita eri organisaatiot ovat päihdetyölleen asettaneet ja hakea näistä

yhteistä synergiaa päihdetyölle. Hän tunnistaa ja priorisoi paikalliset tarpeet ja tukee niihin vastaamista. Tärkeänä tehtävänä on kartoittaa paikalliset ongelmat, parantaa tiedon kulkua sekä pitää esillä järjestelmällisesti hyvinvointi- ja kansanterveysnäkökulmaa. Koordinaattorin rooli on organisoida ja tehdä aloitteita sekä huolehtia tiedon välittämisestä eri toimijatahoille.

Koordinaattori vaikuttaa kunnan ehkäisevän päihdetyön suunnitteluun ja päätöksentekoon. Hän huolehtii siitä, että kunnan /alueen päihdetilanne tunnetaan ja otetaan huomioon kuntasuunnittelussa. Koordinaattori pitää esillä tietoa siitä, mitkä ovat vaikuttavia interventioita päihdehaittojen ehkäisyssä. Hänen tulee varmistua siitä, että myös muut suunnittelijat ja kunnan keskeiset päätöksentekijät ovat tietoisia kunnan päihdetilanteesta ja siihen vaikuttavista keinoista.

Moniammatillinen päihdetyöryhmä seuraa ja arvioi

”Joku foorumi tarvitaan josta saataisiin mahdollisimman matalaksi niitä raja-aitoja eri toimijoiden kesken. Yhteistyöllä voidaan saada valtavan hyvää työtä aikaan. Vähän niin kuin loikkaamalla yli omien raja-aitojen tiiviimpi yhteistyö on mahdollista. On se sitten alueellista tiimityötä tai mitä ikinä.”

kuraattori

Ehkäisevässä päihdetyössä tarvitaan moniammatillista, verkostoituvaa työtapaa. Moniammatillisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että eri ammattikuntien edustajat tuovat työryhmän yhteiseen työskentelyyn omaan

työhönsä ja asiantuntemukseensa liittyvän näkemyksen. Ammattilaisnäkökulman lisäksi on tärkeää huomioida myös kansalaisnäkökulma.

Parhaimmillaan työryhmä toimii organisoituneesti ja tavoitteellisesti. Sen tehtävänä on osaltaan toteuttaa, seurata ja arvioida kunnan ehkäisevää päihdetyötä strategian mukaisesti.

Tarvitaan monenlaista moniammatillista yhteistyötä. Verkostoitunut ehkäisevä päihdetyö on monella tapaa tehokkaampaa kuin yksittäiset toimet. Ehkäisevän päihdetyön työryhmä on organisoitunut ja tavoitteellinen moniammatillinen yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä on osaltaan toteuttaa, seurata ja arvioida kunnan ehkäisevää päihdetyötä strategian mukaisesti.

Toimivan päihdetyöryhmän tunnuspiirteet

Kunnan päihdetyöryhmän tulee olla virallisesti kunnan hallituksen tai lautakunnan nimittämä. Sen tehtävä tulee asettamisen yhteydessä määritellä kirjallisesti. Vain siten ryhmällä on riittävät valtuudet toimia. Päihdetyöryhmän jäsenten tulee olla sitoutuneita työhönsä. Erikseen nimetty puheenjohtaja tai sihteeri kutsuu ryhmän säännöllisesti koolle. Eri tahoja edustavien jäsenten olisi hyvä olla tasolta, jolla on riittävästi valtuuksia puhua oman toimialansa puolesta.

Mikäli työryhmän jäsenet ovat kunnan työntekijöitä, heidän työajan käytöstään pitää sopia etukäteen. On hyvä sopia myös raportointimenettelystä ja -velvollisuudesta ja varmistua että työryhmässä ovat kaikki oleelliset toimijat mukana ja sen jäsenten keskinäisiä suhteita luonnehtii luottamus ja kunnioitus. Työryhmä kokee saavansa aikaan vaikuttavaa päihdehaittoja ehkäisevää toimintaa.

Arvioinnissa tehdään päätelmiä kohteen arvosta

Arviointi on näyttöön perustuvien päätelmien tekemistä kohteen arvosta. Seuratakseen ja arvioidakseen kunnan päihdetilannetta ja ehkäisevän päihdetyön toteutumista ehkäisevän päihdetyöryhmän pitää ratkaista useita tietoon ja sen keräämiseen liittyviä kysymyksiä.

Ensiksi pitää ratkaista, mitä arvioinnin avulla halutaan tietää. Arviointi kannattaa kohdistaa toiminnan onnistumisen kannalta tärkeimpiin kohtiin. Toiseksi pitää selvittää, miten ja mistä saadaan järjestelmällisesti tietoja. Tietoja voidaan kerätä monesta eri paikasta samanaikaisesti. Kolmanneksi pitää pohtia, kuinka tietoa tulkitaan ja mihin sitä peilataan. Parhaimmillaan arviointi toimii ehkäisevän päihdetyön kehittämisen välineenä. Tällöin kerättyjä tietoja käytetään toiminnan kehittämisessä, laajentamisessa tai siitä luopumisessa.

muistilista

Arvioinnin muistilista

- Mitä arvioidaan?
- Mikä on arvioinnin hyöty?
- Miksi arvioidaan?
- Miten arviointiin suhtaudutaan?
- Mitkä ovat arvioinnin pääasiat?
- Kuka tekee arvioinnin ja millä resursseilla?
- Minkälaista tietoa tarvitaan?
- Miten tieto analysoidaan?
- Miten raportoidaan?
- Miten arviointi siirtyy käytäntöön?

{ YHTEISÖT JA EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

“Varmasti päihteitä käyttävä nuori ja aikuinen saa ihan joka puolelta sitä tunnetta siitä, että hän on kelvoton. Tavallaan semmoista itsetuntoon iskeytyvää juttua ja se on taas se, et kun sen kolikon kääntää toisinpäin niin se lisää sitä itseänsä ja siitä syntyy kehä. Että jotenkin yritettäisiin yhdessä löytää jotakin semmoista hyvää ja positiivista kuitenkin, mistä ihminen voi tarttua kiinni.”

koulukuraattori

äihteiden käytön merkitykset, seuraukset ja käyttötavat määntyvät yhteisöllisesti. Tällaisina yhteisinä voidaan pitää esimerkiksi kuntaa, asuinalueita, koulua tai työpaikkaa. Intiimein ja tunnepitoisin yhteisö on perhe. Yhteisöstä riippuu esimerkiksi se, millaista on hyväksyttävä juominen ja miten helposti alaikäiset saavat alkoholia. Yhteisöön vaikuttamalla voidaan tehokkaasti torjua päihdehaittoja.

Paikallinen päihdepolitiikka

Paikallinen päihdepolitiikka on kunnan toimintaa, jolla pyritään ohjaamaan kunta-laisten päihteiden käyttöä. Päihdepolitiikan kohteena on koko yhteisö ja sillä pitäisi kyetä vaikuttamaan sekä päihteiden kysyntään, tarjontaan, saatavuuteen sekä haittoihin. Erittäin alkoholinpolitiikka on kunnan päihdepolitiikassa usein ristiriitojen ja jännitteiden kohteena, sillä alkoholielinkeino on laillista liiketoimintaa ja se tuottaa kunnalle verotulojen lisäksi alkoholin käytöstä aiheutuvia haittakustannuksia.

Esimerkki paikallisesta alkoholihaittojen ehkäisystä - Pakka-toimintamalli

Toimintamalli on kehitetty paikallisen tason ehkäisevään päihdetyöhön. Julkinen säätely, vastuulliset alkoholimarkkinat, ehkäisevän päihdetyön toimijat sekä media ja kansalaiset yhdistävät voimansa paikallisella tasolla. Tavoitteena on alkoholihaittojen minimoiminen edistämällä vähittäiskaupan vastuullista myyntiä ja ravintoloiden vastuullista anniskelua.

Yhteiseen tavoitteeseen tähtäävä kehittäminen läpäisee koko yhteisön. Pakassa se on yksittäisen kunnan sijasta koko seutukunta. Kuntia ja seutukuntaa tarkastellaan kokonaisuutena. Silloin on mahdollisuus nähdä selkeästi alkoholin aiheuttamat haittakustannukset ja niiden aiheuttama paine sosiaali- ja terveystaloukselle. Tällaiseen yhteisvastuulliseen työhön tarvitaan kuntien johtamis- ja päätöksentekojärjestelmää ja laajaa infrastruktuuria yksilöorientoituneen auttamistyön vastapainona.

Pakka-mallissa ehkäisevää päihdetyötä koordinoi erikseen nimetty työntekijä. Jotta alkoholia myyvien liikkeiden ja ravintoloiden ikärajavaltvonta tehostuisi ja humalaisille myynti vähenisi, tarvitaan luottamuksellista yhteistyötä eri toimijoiden välillä. On tärkeää luoda foorumeita, joissa valvontaviranomaiset (aluehallinnon alkoholitarkastaja ja poliisi), alkoholin myyntiä ja anniskelua edustavat tahot ja ehkäisevän päihdetyön toimijat pystyvät yhdessä keskustelemaan tavoitteeseen pääsemisestä ja sen toteutuskeinoista. Tällaiseksi foorumiksi luotiin mallissa tarjontatyöryhmä, joka kokoontuu tietyin väliajoin ja ottaa esityslistalleen ajankohtaisia kysymyksiä (alkoholin välittäminen alaikäisille, ravintoloiden vastuullisen anniskelun kehittäminen, valvonnan tehoiskujen suunnittelu ja toteutus, festivaalien ennakointitoimet jne.).

Mallin toteutumiseksi järjestetään työkoukousia ja koulutusta, hyödynnetään paikallista mediaa kansalaisten (myynnin ja anniskelun asiakkaiden) aktivoimiseksi ja otetaan esimerkiksi alkoholin välittämisen estäminen säännöllisesti teemaksi koulujen vanhempainilloissa ja oppilaitoksissa sekä urheilukerhoissa ja nuorisotoimissa.

Kunnan tilat ja tapahtumat

Kunta päättää julkisten tilojen päihdeettömyydestä. Esimerkiksi ravintoloiden kadulla sijaitseville terasseille myöntää kunta luvan. Kunta voi päättää, millaisiin tilaisuuksiin tiloja vuokrataan ja millaisin ehdoin. Kunta päättää myös, saako sen tiloissa järjestetyissä tilaisuuksissa tai kunnan omista tilaisuuksissa tarjoilla alkoholia.

Kunta voi päättää myös omien tilojensa alkoholimainonnasta. Kuntien tulisi harkita, millaisia seurauksia esimerkiksi alkoholin ulkomainonnalla voi olla. Sen salliminen kaupungin omilla mainospaikoilla välittää viestiä alkoholinkäytön hyväksyttävyydestä ja normaaliudesta. Kunnissa alkoholimainontaan suhtaudutaan eri tavalla eri tiloissa. Osa on luonteensa puolesta alkoholimainontakielossa kuten koulut, kun taas osassa liikunta- paikkoja on kautta aikojen ollut alkoholimainoksia. On kuntia, jotka rajoittavat alkoholimainontaa päiväkotien, koulujen ja lasten käyttämien muiden tilojen lähetyillä sekä julkisissa liikennevälineissä.

Kunta voi vaikuttaa myös alkoholin vähittäismyymälöiden, Alkon ja ravintoloiden sijaan sijaintiin antamalla lausunnon sijainnin asianmukaisuudesta ja sen mahdollisista häiriöistä ja muista haitoista lähiympäristölle. Kunnan lausunto nojaa Alkoholilain 21 d §, joka koskee vähittäismyynnin ja anniskeluluvan rajoittamista tai myöntämättä jättämistä niissä tapauksissa, joissa vähittäismyynnin tai anniskelupaikan sijainnin tai muiden erityisten olosuhteiden sekä luvanhaltijan esittämien suunnitelmien perusteella on ilmeistä, ettei vähittäismyyntiä tai anniskelua voida valvoa.

Lausunnot koskevat tilanteita, joissa

- vähittäismyynti- tai anniskelulupaa haetaan pääosin lapsille ja nuorille tarkoitettujen tai heidän käyttämiensä tilojen yhteyteen tai välittömään läheisyyteen.
- vähittäismyynti- tai anniskelulupaa haetaan urheilutapahtumaan tai tilaisuuteen, joka on luonteeltaan perhetapahtuma tai johon muuten osallistuu runsaasti lapsia ja nuoria.
- vähittäismyynnin tai anniskelupaikan sijainti on sellainen, että lupaviranomaisella on saatujen selvitysten ja lausuntojen perusteella syytä epäillä, että alkoholin vähittäismyynnistä tai anniskelusta aiheutuu asuinympäristölle, yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle tai yhteiskunnan palveluille häiriötä tai muita kielteisiä seurauksia.

Työpaikan päihdeohjelma

Sen lisäksi, että kunta tuottaa palveluja kuntalaisille, se on myös työnantaja ja tässä tehtävässä vastaa työntekijöidensä hyvinvoinnista. Vaikka päihteet eivät suomalaisessa työkuulttuurissa kuulu työpaikalle, työpaikoilla käytetään usein alkoholia tietyissä tilanteissa kuten erilaisissa juhlissa. Työyhteisössä alkoholin avulla rentoudutaan tai parannetaan yhteishenkeä. Liiallinen alkoholinkäyttö voi kuitenkin haitata työntekoa, työpaikan ilmapiiriä ja työssä jaksamista.

Luomalla työpaikalle yhteiset päihteisiin liittyvät pelisäännöt ehkäistään päihdehaittoja. Pelisäännöillä työnantaja varmistaa työn sujumisen häiriöttä ja ehkäisee krapulapäivistä ja väsymyksestä aiheutuvia taloudellisia tappioita. Yhteiset pelisäännöt helpottavat puuttumista ongelmiin ajoissa, ja näin vältetään myös turhat irtisanomiset ja taataan asiakkaiden ja työntekijöiden turvallisuus.

Työntekijöille yhteiset pelisäännöt kertovat ne rajat joiden sisällä päihteiden käyttö ei haittaa työn hoitamista. Yhteiset avoimesti

tehdyt sopimukset auttavat myös työntekijöitä ottamaan päihdeasiat tarvittaessa puheeksi ja hakemaan ajoissa apua. Työntekijän ei tarvitse myöskään kärsiä muiden työntekijöiden päihteenkäytöstä heikentyneenä ilmapiirinä tai vaaratilanteina.

Työpaikan päihdeohjelma tehdään kirjallisesti joko itsenäisenä tai osana työsuojelun toimintaohjelmaa. Sen tavoitteena on päihteettömyys työpaikalla. Päihdeohjelmassa määritellään työpaikan vastuuhenkilöt, kuvataan työpaikan ehkäisevät toimenpiteet, käytännöt ja pelisäännöt, kerrotaan, miten, milloin ja kuka ottaa päihteet puheeksi, kuvataan työpaikan hoitonohjaukset käytännöt sekä kerrotaan, kuka vastaa ohjelman jalkauttamisesta ja arvioinnista.

Ehkäisevä päihdetyö kouluissa

”Jos on koulussa töissä, pitäisi olla halu nähdä ja halu tietää asioista. Tuntuu, että käydään yhdessä keskustelua siellä koulussa päihteistä ja siitä, miten toimitaan ja suhtaudutaan just meidän koulussa, on monesti merkittävämpää kuin se, että yritetään kaataa tietoa eri päihteiden vaaroista jonkun päähän.”

opettaja

Koulujen ehkäisevää päihdetyötä tukee ja määrittelee kolme asiaa:

- lainsäädäntö
- terveystiedon opetussuunnitelma
- koulun ehkäisevän päihdetyön suunnitelma.

Koulun ehkäisevän päihdetyön suunnitelmalla tarkoitetaan koulun työntekijöiden, oppilaiden ja vanhempien yhteistä sopimusta siitä, miten koulussa ehkäistään päihteiden kysyntää ja tarjontaa sekä päihteistä aiheuttavia haittoja. Suunnitelman valmistelussa voidaan hyödyntää myös alueen muuta ehkäisevän päihdetyön osaamista.

Parhaimmillaan ehkäisevän päihdetyön suunnitelma on toimiva työväline koulu-yhteisön käyttöön. Käytännössä se sisältää toimintamallin ehkäisevään päihdetyöhön ja varhaiseen puuttumiseen, yhteistyöhön, hyvinvoinnin vahvistamiseen, ongelmatilanteisiin ja hoitoonohjaukseen sekä tukitoimien käynnistämiseen.

Kysymyksiä, joihin koulun päihdesuunnitelma vastaa:

- Miten eri toimijat osallistuvat päihdesuunnitelman valmisteluun, arviointiin ja tarkistamiseen?
- Mitkä ovat koulun tai oppilaitoksen erityispiirteet, jotka tulee huomioida?
- Miten suunnitelmassa on huomioitu alueelliset ja valtakunnalliset ohjelmat?
- Miten päihteidenkäyttöä ehkäistään koulussa?
- Miten päihdekasvatus on osa opetustyötä?
- Mitkä ovat oppilashuoltotyöryhmän asema, tehtävä ja vastuuhenkilöt?
- Miten pidetään yhteyttä vanhempiin?
- Miten ollaan yhteistyössä alueen järjestöjen ja yhteistyökumppaneiden kanssa?
- Miten päihteiden käyttöön puututaan ja miten se otetaan puheeksi?
- Mitä päihteiden käytöstä tai välittämisestä koulussa seuraa?
- Minne ohjataan hoitoon tarvittaessa?
- Kuinka päihdeohjelma siirretään toimintaan?
- Miten päihdesuunnitelmaa seurataan ja arvioidaan?

Päihdesuunnitelman toteutuminen käytännössä edellyttää koko koulu- ja oppilaitosyhteisön sitoutumista sovittuihin pelisääntöihin. Usein tarvitaan paljon tietotusta ja myös lisäkoulutusta henkilöstölle. Päihdesuunnitelman toteutuminen on hyvä arvioida säännöllisesti. Kouluterveyskysely ja muut nuorille tehdyt kyselyt toimivat hyvinä tiedonlähteinä. Seuranta kohdistetaan päihdesuunnitelman käytännön toteutukseen sekä tulosten ja tavoitteiden saavuttamiseen.

Esimerkki alkoholin saatavuuden tiukentamisesta osana päihdesuunnitelmaa:

Koululla tehdään oppilaille kysely siitä, keneltä he saavat alkoholia. Tämän jälkeen asiaa käsitellään vanhempien, henkilökunnan ja oppilaiden yhteisessä keskustelutilaisuudessa, johon on kutsuttu myös poliisin, nuorisotyön ja koulun lähikaupan edustajat. Paneelin päätteeksi kirjataan yhteisesti sovittu tavoite, toimenpiteet ja vastuhenkilöt.

Toimiksi sovitaan, että kaikki välitysepäilyt ilmoitetaan poliisille, vanhempainilloissa välittäminen otetaan näkyväksi teemaksi ja vanhempainyhdistys käsittelee teemaa omissa tilaisuuksissaan. Toiminnasta tiedotetaan paikallislehdelle. Nuoret valmistavat välittämiseen liittyviä materiaaleja vähittäiskauppaan, ja se puolestaan sitoutuu tiukentamaan papereiden kysyntää ja puuttumaan välittämiseen. Paneelissa sovitaan myös uusi tapaaminen, jossa eri toimijat raportoivat toteutuneet toimenpiteet ja arvioivat tavoitteen toteutumista.

Nuorisotilojen pelisäännöt

“Näen sen nuorisotilan erittäin tärkeänä yhteisönä koska työntekijätkin jotka siellä ovat kuuluvat siihen yhteisöön eli kauhean paljon siinä tilatyössä ei voi erottaa työyhteisöä ja nuorten kanssa tehtävää työtä. Meillä kaikilla nuorisotiloilla pitäisi olla suurin piirtein samanlainen käytäntö; yhteisöllinen käytäntö.”

nuorison ohjaaja

Nuorisotila parhaimmillaan on nuorelle paikka, jossa voi kuulua ryhmään, tulla kuulluksi ja kokea osallisuutta. Nuorisotilan aikuiset kuuntelevat ja tarjoavat kannustusta ja läsnäoloa. Päihteidenkäyttöä nuorisotilalla ehkäistään luomalla yhteisöön nuorten kanssa yhteiset pelisäännöt, joiden noudattamista seurataan ja valvotaan.

Nuorisotilan pelisäännöt tekevät näkyviksi nuorille nuorisotilan säännöt ja aikuisten toiminnan ja ehkäisevät päihteiden käyttöä ja niihin liittyviä haittoja.

Nuorisotilojen pelisäännöissä on sovittu muun muassa seuraavista asioista:

- Tiloja koskevat säännöt: nuorisotilat ja siellä järjestettävät tapahtumat ovat päihteettömiä.
- Valvontaan liittyvät pelisäännöt: päihteettömyyttä valvotaan suunnitelmallisesti
- Puheeksi ottamisen käytännöt: jokainen aikuinen ottaa päihheet puheeksi tarvittaessa, myös nuorella on mahdollisuus ottaa luottamuksellisesti päihheet puheeksi ohjaajien kanssa.
- Nuorten osallisuus: nuoret ovat mukana pelisääntöjä laatimassa ja toiminnasta päättämässä.
- Välittämiseen puuttuminen: tietoon tullut päihteiden välittäminen alaikäiselle ilmoitetaan aina poliisille.
- Yhteistyö koulun, vanhempien, vähittäiskauppojen ja alueen viranomaisten kanssa
- Yhteistyö koulun ja muiden alueen viranomaisten kanssa
- Yhteistyö vanhempien kanssa
- Pelisäännöistä tiedottaminen ja niiden tarkistaminen säännöllisesti.

{ EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ ASIAKASTYÖSSÄ

“Kohtaaminen on se edellytys siinä puheeksiottamisessa, että jos saa asiakkaalle siinä tavassa luotua toivoa, niin silloin on jo onnistunut.”

terveydenhoitaja

Kunnioittava kohtaaminen, puheeksi otto ja neuvonta

Kunnioittava kohtaaminen on onnistuneen ehkäisevän päihdetyön edellytys asiakastyössä. Lisäksi näitä kohtaamistilanteita koskevat kunkin ammatin eettiset ja ammatilliset periaatteet ja säännöt. Kunnioittava kohtaamista luonnehtii usko ja luottamus ihmiseen ja ihmisen omaan kykyyn ajatella. Asiakastilanteessa vallitsee tulevaisuuteen suuntautunut, tasavertainen ja turvallinen ilmapiiri. Työntekijä sietää epävarmuutta ja kunnioittaa erilaisia näkökulmia.

Ehkäisevän päihdetyön eettiset periaatteet korostavat asiakkaan oikeutta saada tietoa ja palveluja. Mitä varhaisemmassa vaiheessa päihteiden riskikäyttö tulee puheeksi, sitä enemmän työntekijällä on keinoja auttaa asiakasta. Puheeksi otto parhaimmillaan johdattaa asiakkaan havahtumiseen ja muutokseen ennen kuin päihteistä on tullut ongelma. Puheeksi oton ja neuvonnan tarkoituksena on tarjota asiakkaalle tietoa.

Runsaasti päihteitä käyttävä asiakas ei usein hae palveluista apua suoranaisesti päihdeongelmaan. Hän saattaa olla esimerkiksi alkoholin suurkuluttaja tiedostamattaan. Vaikka kaikille alkoholin riskikäyttäjille ei synny riippuvuutta, se ei kuitenkaan synny ilman suurkulutusta. Pahimmillaan päihteiden käytön näkymättömyys saattaa estää asiakasta saamasta asianmukaista apua.

Puheeksi ottoa ja neuvontaa helpottavia keinoja:

- Yhteisesti sovitut käytännöt: "Meillä tehdään audit kaikille odottaville äideille"
- Testit, työvälineet ja niiden käytön osaaminen
- Asiakkaan ja työntekijän keskinäinen luottamus
- Etukäteistiedottaminen puheeksi otosta asiakkaille
- Puheeksi oton mieltäminen auttamiseksi ja välittämiseksi
- Seuranta ja työn näkyväksi tekeminen
- Luottamus päihdepalvelujen saatavuuteen
- Kampanjat, jotka tukevat puheeksi ottoa, esimerkiksi Ehkäisevän päihdetyön viikko

Puheeksi oton ja tunnistamisen esteitä

- Pelko joko työntekijän tai asiakkaan ylireagoinnista
- Oletamus, että hyvässä asemassa olevasta ihmisestä ei voi tulla päihdeongelmaista
- Pelko asiakkaan särkymisestä
- Työntekijä ei tiedä, kuinka päihde otetaan puheeksi
- Työntekijän kiire
- Kulttuuri, jossa päihdeistä puhutaan vasta kun ne ovat ongelma
- Näkemys, että pelkästään asiakas saa määritellä sen mistä puhutaan
- Kontrollinäkökulma auttamisnäkökulman sijaan
- Päihdeiden käytön pitäminen henkilökohtaisena asiana
- Työntekijän tiedot päihdeistä vähäiset.

Puheeksi ottaminen, tunnistaminen ja neuvonta asiakastyössä ovat prosessi.

ESIMERKKINÄ ALKOHOLI

Ensimmäinen tapaaminen

AUDIT-testin pohjalta määritellään yhdessä asiakkaan kanssa, onko kyseessä sellainen alkoholinkäyttö, jota on syytä vähentää. AUDIT (Alcohol Use Disorders Identification Test) on Maailman terveysjärjestön, WHO:n kehittämä kyselytesti. Se on suositeltava menetelmä liiallisen alkoholin käytön seulonnassa ja osana sen toteamista. Erityisen hyvin se soveltuu erilaisiin terveystarkastustilanteisiin. Motivoidaan asiakasta muutokseen. Riskikulutuksen vähentämiseksi määritellään yhteinen tavoite ja pohditaan yhdessä toimivia vähentämisen keinoja ja siihen tarvittavaa tietoa. Kirjataan pisteet ja tavoite asiakkaan tietoihin.

Toinen tapaaminen

- Yhdessä asiakkaan kanssa arvioidaan, onko tavoitteeseen päästy.
- Tarvittaessa ohjataan asiakasta vähentämistä tukeviin palveluihin.

Jatkotapaamiset

- Otetaan asia puheeksi ja tehdään AUDIT tarvittaessa.

Lapset

”Kenellekään ei tekisi pahaa miettiä lasten näkökulmasta vaikka omaa alkoholinkäyttöä, että onko se alkoholinkäyttö vastuullista ja kohtuullista ja haluanko, että minun lapseni käyttäisivät näin alkoholia. Pitäisi olla myös sellaista vastuuta, että tehtäisiin ilmoituksia silloin, kun nähdään, että oikeasti lasten huolenpito ei ole kunnossa tai vanhempien päiheteidenkäyttö on ongelmallista. Liian usein palveluihin tullaan vasta silloin, kun lasten asiat ovat jo tosi huonosti, vaikka ympärillä on aina ollut muitakin aikuisia jotka huolen olisi voinut ilmaista.”

sosiaalityöntekijä

Turvallinen ja tasapainoinen lapsuus on sekä lapsen oikeus että lasta vahvasti myös päihdehaitoilta suojaava tekijä. Asiakastyössä tulisi kuulla lasta ja arvostaa hänen kokemuksiaan. Mikäli työntekijällä herää huoli lapsen tilanteesta, tulisi tilanne ottaa puheeksi lapsen ja tämän perheen kanssa. Mitä aikaisemmassa vaiheessa huoleen tartutaan, sitä enemmän on mahdollisuuksia auttaa. Huolen puheeksi ottaminen on kaikkien aikuisten tehtävä, mutta erityisesti peruspalveluissa omaan huoleen reagoiminen ja sen puheeksi ottaminen on lasten hyvinvoinnin edellytys.

Huolen vyöhykkeistöä voidaan käyttää apuvälineenä kunnioittavaan ja avoimeen kohtaamiseen lapsen ja perheen kanssa. Huolen vyöhykkeistö on kehitetty lasten, nuorten, perheiden ja heidän kanssaan työskentelevien työntekijöiden yhteistyön välineeksi. Vyöhykkeistö tarjoaa kaikille ymmärrettävän ja yhteisen käsitteen: oma huoli. Työntekijä ottaa huolen puheeksi ja pyytää perheen apua huolensa vähentämiseksi ja lapsen/nuoren tukemiseksi.

Huolen vyöhykkeistö

EI HUOLTA	PIENI HUOLI		HUOLEN HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
1	2	3	4	5	6	7
Ei huolta lainkaan.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikenee. Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huolta paljon ja jatkuvasti: lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti	Huoli erittäin suuri: lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti

* kontrollilla tarkoitetaan tilanteen hallinnan lisäämistä rajoittamalla jotakin epätoivottavaa asiaa, esim. päihteiden käyttöä

Vyöhykkeistöä voi hyödyntää myös ehkäisevässä päihdetyössä. Se auttaa työntekijää toimimaan vastuullisesti: tarjoamaan ajoissa apua perheelle ja lisäämään avointa yhteistyötä ja luottamusta perheen ja työntekijöiden välillä. Varhainen puuttuminen edellyttää kuitenkin ymmärrystä yhteisön rakenteellisista pulmista ja erityistä sensitiivisyyttä ja huolellisuutta eettisissä kysymyksissä.

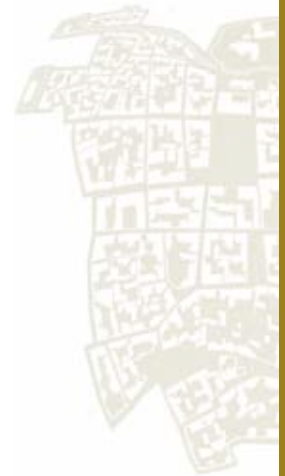
Nuoret

Nuoren kanssa päihteiden puheeksi ottaminen perustuu työntekijän ammatillisuuteen ja asiantuntijuuteen, jossa korostuvat luottamuksen saavuttaminen, nuorten kunnioittaminen, empatia sekä avoimuus. Työntekijältä edellytetään muun muassa vaikeiden asioiden käsittelemisen, puheeksi ottamisen ja mini-intervention taitoja sekä kykyä tukea nuoren itsetuntoa ja voimavaroja. Lisäksi tarvitaan huolellista luottamuksellisuuden, vaitiolovelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden arviointia, ”jos lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään” (Lastensuojelulaki 417/2007, 25§, 34§). Lastensuojelulais-

sa (6 §) pidetään lapsena alle 18-vuotiasta ja nuorena 18–20-vuotiasta.

Ehkäisevässä työssä puhutaan ns. suojaavista tekijöistä ja riskitekijöistä. Suojaavat tekijät liittyvät elinympäristöön ja siinä vaikuttaviin sosiaalisiin suhteisiin sekä päihdeasenteisiin ja ymmärrykseen päihdehaitoista.

Vastaavasti nuorten päihteiden käyttöön vaikuttavat riskitekijät liittyvät yleensä elinympäristöön ja siinä vaikuttaviin sosiaalisiin suhteisiin sekä päihdeasenteisiin ja ymmärrykseen päihdehaitoista. Riskiä kasvattavat sosiaalinen epäluottamus ja heikko itsetunto, päihteiden helppo saatavuus ja kontrollin puute. Riskitekijä on myös sosiaalisen ympäristön päihteitä suosiva suhtautuminen. Mikäli elämäntilanteeseen osuu odottamattomia ja hallitsemattomia muutoksia, muodostavat ne selkeän lisäriskin. Jos nuori tuntee itsensä yksinäiseksi ja syrjäytyneeksi ja on epäsuotuisassa sosiaalisessa kierteessä, lisää elämäntilanne jo sinällään päihteiden väärinkäytön riskiä.

Nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttavia suojaavia tekijöitä

- luottamukselliset sosiaaliset suhteet lähiyhteisössään (perhe, asuinyhteisö, koulu, työyhteisö)
- mahdollisuus vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa
- tietoisuus päihteiden käytön riskeistä ja riskirajojen noudattaminen
- lähiyhteisön päihdeasenteet ja päihteiden käyttökulttuuri
- päihteiden vaikea saatavuus ja kontrolli.

Nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttavia riskitekijät

Nämä liittyvät yleensä elinympäristöön ja siinä vaikuttaviin sosiaalisiin suhteisiin sekä päihdeasenteisiin ja ymmärrykseen päihdehaitoista

- sosiaalinen epäluottamus ja heikko itsetunto
- elämäntilanteen odottamattomat ja hallitsemattomat muutokset
- päihdemyönteinen paine sosiaalisessa ympäristössä
- yksinäisyys, syrjäytyminen ja epäsuotuisa sosiaalinen kierre
- päihteiden helppo saatavuus ja kontrollin vähäisyys
- päihdekierre, riippuvuus ja riskirajojen toistuva ylittäminen

Nuorten päihdemittari (ADSUME) puheeksi oton ja neuvonnan välineenä

Nuorten päihdemittari eli ADSUME (=Adolescents' Substance Use Measurement) on työväline, jonka on kehittänyt Kuopion terveyden edistämisen suunnittelija, TtT Marjatta Pirskanen yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston kanssa. Sen tavoitteena on auttaa 14–18-vuo-

tiasta nuorta itseään ja terveydenhoitajaa tai lääkäriä tunnistamaan ja arvioimaan päihteiden käyttöä osana nuoren kokonaistilannetta.

Nuorten päihdemittarilomake sivulla 47-48.

Päihdemittarilla voidaan saada systemaattista tietoa terveystarkasteluun ja nuoren auttamiseen. Nuorten päihdemittari soveltuu yläkoululaisten (8. ja 9. luokka) ja toisen asteen (lukion, ammatillisen koulutuksen) opiskelijoiden terveystapaamisiin. Suositeltavaa on liittää päihdemittari osaksi eri ikävaiheiden terveystarkastelua, näin vältetään valikointi tai nuorten leimautuminen. Päihdemittaria voidaan käyttää myös silloin kun huoli päihteiden käytöstä on herännyt. Päihdemittari soveltuu myös nuorisosaatteen terveystarkastuksen tai ajokorttitodistuksen laatijan työvälineeksi.

Nuorten päihdemittari (Adolescents' Substance Use Measurement, ADSUME) sekä muita varhaisen puuttumisen malleja nuoren päihteiden käytön toteamiseen löytyy osoitteesta: <http://preveniimi.fi/node/49>

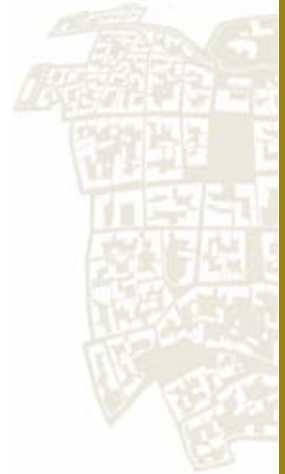
Aikuiset

”Meidän pitää saada vastaanotolla ihmiset pysähtymään miettimään omia käyttömääriään, että oikeasti tiedetään, mikä on kohtuullista ja minkä ikäiselle, mikäkin on paljon. Että paljonko yksi olutpullo on akselilla kohtuukäyttö ja paljon käyttö.”

sairaanhoitaja

AUDIT-testi alkoholin puheeksi oton ja ohjaamisen työvälineenä

Alkoholin riskikäytön tunnistaminen peruspalveluissa on tärkeää, koska alkoholin suurkulutus on monen sosiaalisen terveys- ja työkykyongelman taustalla. Sosiaali- ja terveyspalveluissa on hyvä sopia tavoista, jolla alkoholin käyttöä arvioidaan, riskikulutus tunnistetaan ja asiakkaita neuvotaan. Mini-interventiolla tarkoitetaan alkoholinkäytön

puheeksi ottoa ja riskikulutuksen tunnistamista terveydenhuollossa sekä neuvontaa alkoholikäytön vähentämiseksi. Mini-interventio on tutkimusten mukaan tehokas ja edullinen tapa ehkäistä ja vähentää alkoholihaittoja ennen alkoholiriippuvuuden kehittymistä.

AUDIT-kyselyn kolmella ensimmäisellä kysymyksellä selvitetään alkoholin käyttömäärää: juomisen tiheyttä, juodun alkoholin laatua ja määrää sekä humalajuomisen tiheyttä, toisin sanoen kuinka usein juo runsaasti eli kuusi tai useampia annoksia kerralla. Kyselyn loput seitsemän kysymystä kartoittavat alkoholin käyttöön liittyviä ongelmia, kuten viitteitä alkoholiriippuvuudesta, syllisyyden tunteita, tapaturmia, muistinmenetyksiä sekä läheisten huolestumista.

AUDIT-kyselyn riskiraja asetetaan nykyään kahdeksaan (8) pisteeseen. Mitä korkeampi pistemäärä testin tuloksena on, sitä todennäköisempää on, että alkoholin käyttö aiheuttaa ongelmia ja haittaa. Kun testipisteet ovat 20 tai enemmän, arvioidaan yleisesti, että vastaaja tulisi ohjata hoitoon. Testin maksipistemäärä on 40.

Puheeksi otton käytännöt terveydenhuollossa ja sosiaalityössä

Alkoholinkäytöstä kysytään

- terveystarkastuksissa
- työkyvyn ja tai kuntoutustarpeen arvioinnissa
- terveysneuvontatilanteissa, joissa on kyse painonhallinnasta, ruokavalion neuvonnasta, tupakoinnista, terveystoiminnasta tai esimerkiksi seksuaaliterveystoiminnasta
- raskaana olevilta ja heidän puolisoiltaan
- uusilta asiakkailta.

Lisäksi alkoholinkäytöstä kysytään asiakkailta joilla on paljon työstä poissaoloja/sairauslomia, tai huoli omasta alkoholin käytöstään, kohonnut verenpaine, uusi tai huonosti hoidolle reagoiva diabetes, toiminnallisia seksuaalisia ongelmia, toistuvia tapaturmia, jokin psyykkinen ongelma (esim. masentuneisuus, työuupumus) tai esimerkiksi unihäiriö.

KUNNAN EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN KEHITTÄMINEN

Ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit kehittämisen työkaluna

Kunnan ehkäisevän päihdetyön resurssit ovat usein rajalliset työn tarpeeseen ja päihteiden aiheuttamiin haittoihin nähden. Siksi on erityisen tärkeää, että kunnassa tehty ehkäisevä päihdetyö on laadukasta ja tuottaa toivottua tulosta. Työn moninaisuus ja monialaisuus tekee kuitenkin helposti ehkäisevän päihdetyön kokonaisuudesta hajanaista ja työn laadusta vaihtelevaa. Laatukriteerit ovat ehkäisevän päihdetyön työkalu, jonka avulla voidaan suunnata kunnan ehkäisevää päihdetyötä niin että sen vaikutus päihdehaittoihin on todennäköisintä ja parhaiten perusteltavissa.

Ehkäisevän päihdetyön laatukriteereitä on kunnissa hyödynnetty muun muassa

- strategiatyössä
- toiminnan suunnittelussa
- toiminnan arvioinnissa
- työn näkyväksi tekemisessä
- hankesuunnittelussa.

Päihdetyön laatutähden kuusi sakaraa muodostuvat työn sisältöä kuvaavista tietoperustasta, arvoista ja etiikasta, tavoitteellisesta yhteistyöstä, toteutusta kuvaavista tavoitteista, resursseista ja toteutusprosesseista. Seuranta ja arviointi puolestaan muodostavat tähden keskikohdan, jossa sisältö ja toteutus kohtaavat. Kun tähden yhdistetään vielä työn kohdennukseen liittyvät asiat, saadaan siitä johdettua ehkäisevän päihdetyön 12 kriteeriä, jotka voidaan jakaa neljän pääluokan mukaan.

Työn kohdentamisen laatuksiteerit

- Työ on kohdennettu sille tasolle, jossa ehkäisevää päihdetyötä tehdään
- Työ on kohdennettu tietyille ryhmälle tai ryhmille

Sisällön laatuksiteerit

- Työn tietoperusta on varmistettu
- Työn arvot ja etiikka on määritelty
- Työ on tavoitteellista yhteistoimintaa

Toteutuksen laatuksiteerit

- Työlle on asetettu tavoite suhteessa ehkäisevän päihdetyön kohdentumiseen
- Työhön tarvittavat resurssit on määritetty
- Työn toteutusprosessit on valittu

Seurannan ja arvioinnin laatuksiteerit

- Seuranta ja arviointi ovat kiinteä osa työstä
- Työssä varmistetaan laadun osatekijöiden tasapaino
- Työn tulokset suhteutetaan alkutilanteeseen.

Kunnan ehkäisevä päihdetyö - tavoitteena laadukas koordinoitu kokonaisuus

Laadukas ja koordinoitu ehkäisevän päihdetyön kokonaisuus edellyttää johtamista ja poliittisen tason sitoutumista. Työn tavoitteet ja keinot on kirjattu valtakunnallisiin ohjelmiin suhteutuvaa strategiaan, ja työn koordinoituihin on osoitettu väkilukuun nähden riittävä resurssi. Ehkäisevä päihdetyö kohdentuu kaikille tasoille, ja eri toimijoiden tehtävät kokonaisuudessa ovat selkeät ja tähtäävät samaan tavoitteeseen. Työtä tehdään monin erilaisin, tehokkaaksi todetuin toimin ja sillä vaikutetaan sekä päihteiden kysyntään, tarjontaan että haittoihin. Paikallisiin kehittämistarpeisiin reagoidaan kehittämistöin ja hankkein. Järjestöt ja kansalaiset ovat kiinteä osa kunnan ehkäisevää päihdetyötä, ja mediaa hyödynnetään työn näkyväksi tekemiseen. Työ raportoidaan vuosittain.

LIITTEET

TESTAA KUNTASI Ehkäisevän Päihdetyön Tila

kyllä = 1 piste / ei = 0

1. Kunnassa tiedetään kuka johtaa ehkäisevää päihdetyötä.
2. Ehkäisevä päihdetyö sisältyy kunnan strategioihin.
3. Kunnassa on nimetty päihdetyöryhmä tai vastaava.
4. Kunnassa on ehkäisevän päihdetyön työntekijä tai yhdyshenkilö, jolle on osoitettu työhön riittävät resurssit.
5. Ehkäisevää päihdetyötä käsitellään poliittisella tasolla.
6. Kunnan tilat ja tapahtumat ovat päihdeettömiä.
7. Valtaosassa kunnan kouluissa ja työpaikoilla on päihdeohjelmia.
8. Asiakastyössä otetaan aina päihdeet puheeksi ja tapahtuma kirjataan seurantaan varten.
9. Elinkeinon ja valvontaviranomaisten kanssa tehdään yhteistyötä vastuullisen alkoholin myynnin ja anniskelun kehittämiseksi.
10. Kunnan päihdetilannetta seurataan vuosittain.

1–3 pistettä.

Kunnan ehkäisevä päihdetyö ei toteudu lain edellyttämällä tavalla.

Aloitteen kunnan ehkäisevän päihdetyön tilanteen korjaamiseksi voi tehdä kuka tahansa kunnan työntekijä, asukas tai yhteistyökumppani.

4–7 pistettä.

Kunnassa on syytä jatkaa ehkäisevän päihdetyön kehittämistä.

8–10 pistettä.

Onneksi olkoon. Kunnassasi ehkäisevä päihdetyö nähdään tärkeänä keinona lisätä kuntalaisten hyvinvointia ja vähentää tietoisesti päihdeistä aiheutuvia haittoja ja niiden kustannuksia.

NUORTEN PÄIHDEMITTARI (ADSUME)

Nimi:

Syntymäaika

Tämän koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kyselyn tavoitteena on arvioida mahdollista päihteiden käyttöäsi. Terveystieteiden opettaja keskusteleekin luottamuksellisesti päihdemittarin tuloksesta kanssasi terveystarkastuksen yhteydessä.

Merkitse vaihtoehdot, jotka kuvaavat sinun päihteiden käyttöäsi viimeisen vuoden aikana.

1. Tupakoitko tai käytkö nuuskaa?

0. En
1. Tupakoin (käytän nuuskaa) satunnaisesti
2. Tupakoin (käytän nuuskaa) päivittäin
Minkä ikäisenä aloitit tupakoinnin?

2. Oletko kokeillut tai käyttänyt päihteitä viimeisen vuoden aikana?

0. En
 1. Alkoholia
(ei huomioida maistamista esim. lusikallisen verran)
 4. Lääkkeitä, että saisin "pään sekaisin"
 4. Liutainaineita (imppaaminen)
 4. Huumausaineita, mitä
 4. Jotain muita päihteitä, mitä
 5. Alkoholia ja edellä mainittuja aineita samaan aikaan (sekäkäyttö)
- Minkä ikäisenä kokeilit ensikerran?

Jos vastasit kysymykseen kaksi "En", voit siirtyä kysymykseen 14.

3. Kuinka usein olet kokeillut tai käyttänyt muita päihteitä kuin tupakkaa viimeisen vuoden aikana?

1. 1–3 kertaa
 2. 4–6 kertaa
 3. Noin kerran kuukaudessa
 4. Pari kertaa kuukaudessa
 5. Kerran viikossa tai useammin
- Milloin käytit viimeksi ja mitä

4. Kuinka monta annosta alkoholia juot yleensä niinä päivinä, jolloin käytät alkoholia?

(Annosten laskeminen, katso seuraava taulukko)

0. En käytä alkoholia
1. 1–2 annosta
2. 3–4 annosta
3. 5–6 annosta
4. 7 annosta tai enemmän, montako

Alkoholiannoksella tarkoitetaan:

pullo (0,33 l) keskiolutta tai siideriä tai reilu puoli lasia (12 cl) mietoa viiniä tai vajaa puoli lasia (8 cl) väkevää viiniä tai vajaa neljännes lasia (4 cl) viinaa

Esimerkkejä:

0,5 l siideriä tai keskiolutta on 1,5 annosta

0,3 l pullo A-olutta on 1,5 annosta

3/4 litran pullo mietoa viiniä on 6 annosta

0,5 l pullo viinaa on 13 annosta

1 "six-pack" keskiolutta (0,33 l x 6) 6 annosta

5. Oletko myöhästynyt, lähtenyt kesken päivän tai jäänyt pois koulusta päihteiden käyttösi takia?

0. En koskaan 1. Kerran
3. 2–3 kertaa 4. 4 kertaa tai useammin

6. Oletko toiminut päihtyneenä seuraavilla tavoilla viimeisen vuoden aikana?

(Yksi tai useampi rengastus)

- Olen satuttanut itseäni.
 Olen satuttanut toista.
 Olen ollut autossa, jota on ajanut päihtynyt.
 Olen ajanut itse päihtyneenä ajoneuvoa.
 Olen rikkonut omaisuutta tai varastanut.
 Olen ollut seksisuhteessa, jota olen katunut jälkeenpäin.
 En ole joutunut mihinkään vaikeuksiin.

Jos et ole joutunut vaikeuksiin, voit siirtyä kysymykseen 8.

7. Kuinka usein olet toiminut edellä mainitulla tavalla?

1. Kerran 2. Kahdesti 4. Useammin

8. Kuinka usein päihtymisen jälkeen olet unohtanut, mitä teit tai mitä tapahtui? ("Menikö muisti?")

0. En kertaakaan 1. Kerran 3. Useammin

9. Oletko "sammunut"?

0. En kertaakaan 1. Kerran 4. Useammin

10. Miksi käytät päihteitä?

- Seuran vuoksi kavereiden kanssa
 Hauskanpitoon
 Rentoutumiseen
 Helpottaakseni pahaa oloa
 Humalan vuoksi tai saadakseni "pääni sekaisin"
 Jonkin muun syyn takia, minkä

11. Millaiseksi arvioit oman päihteiden käyttösi?

.....

12. Onko joku läheisesi tai ystäväsi ollut huolissaan päihteiden käytöstäsi tai ehdottanut, että vähentäisit sitä?

- Ei
 Keskusteltu kerran
 Keskusteltu useita kertoja

13. Tietävätkö vanhempasi, että käytät päihteitä?

- Kyllä
 Kyllä, mutta eivät tiedä kuinka paljon käytän.
 Eivät

14. Kuuluuko lähiystäväpiiriisi joku, joka on kokeillut huumausaineita?

- Ei Yksi henkilö
 2–5 henkilöä Useampi kuin 5 henkilöä

15. Miten vaikeaksi tai helpoksi arvioit nuorten mahdollisuudet hankkia huumausaineita paikkakunnallasi?

- Vaikeaksi En osaa sanoa Helpoksi

16. Mitä olet keskustellut vanhempiesi kanssa nuorten päihteiden käytöstä?

.....

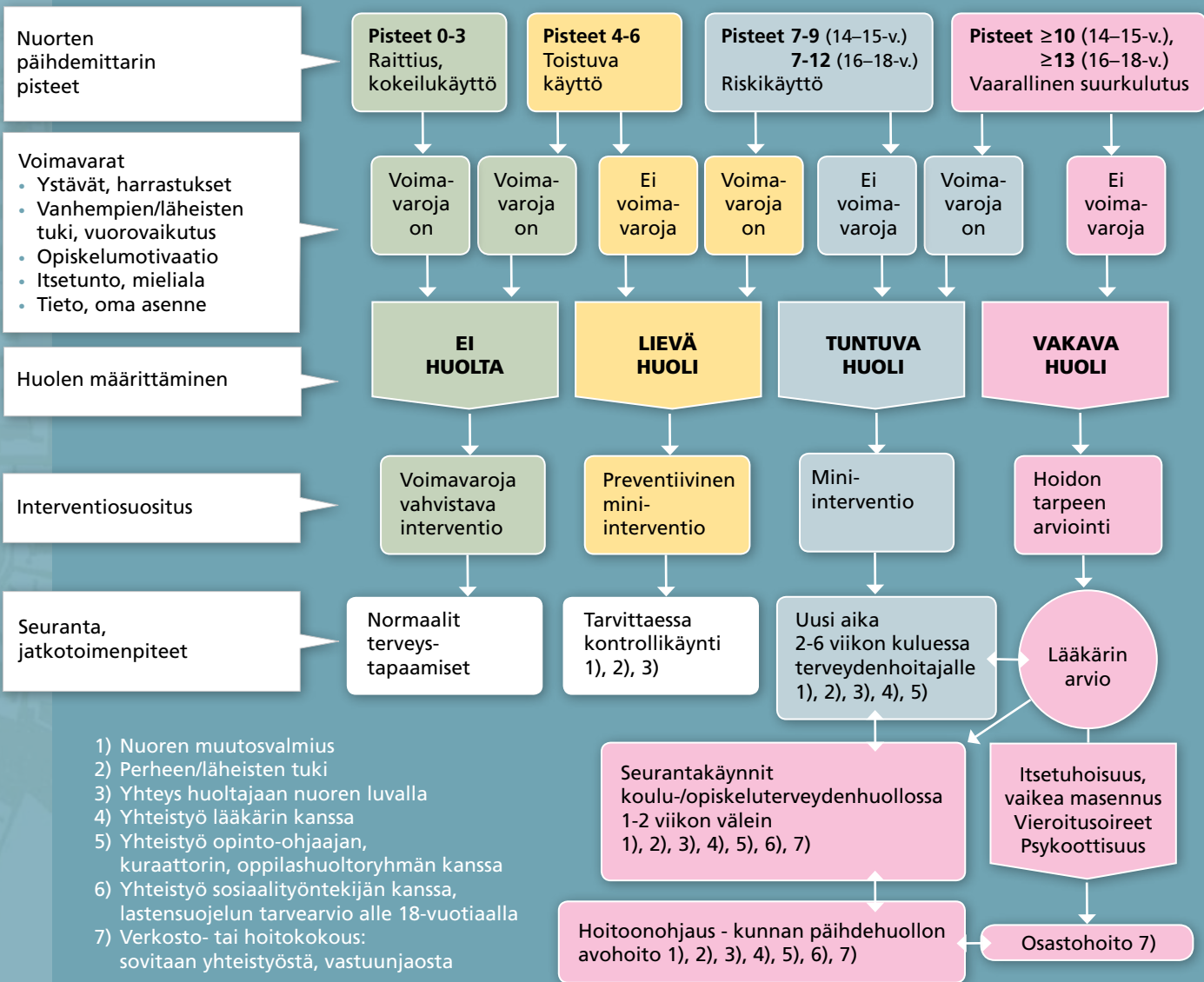
.....

17. Mitä mieltä yleensä olet ikäistesi nuorten päihteiden käytöstä?

.....

NUORTEN PÄIHDEMITTARI, VOIMAVARAT JA TOIMINTAKAAVIO (Pirskanen 2007)

KIRJALLISUUTTA

Ehkäisy ja hoito. Laadukkaan päihdetyön kokonaisuus 2007. Helsinki, Stakes.

Eriksson, E ja Arnkil, T. 2005:Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes. Oppaita 60/2005. Saarijärvi.

Eriksson, E. ja Pyhäjoki, J. 2007: Huolen vyöhykkeistä ja työmenetelmät - dialogisuuden edistäminen. Teoksessa Armanto,A., Koistinen, P (toim.)Neuvolatyön käsikirja. Tammi 2007.

Eriksson E. & Arnkil, T.E. (2005) Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes. Oppaita 60, 25-27. Saarijärvi.

Eriksson E., Arnkil, T.E. & Rautava, M. (2006) Ennakointidialogeja huolen vyöhykkeellä. Verkostokonsultin käsikirja - ohjeita verkostomaiseen työskentelyyn. Stakes. Työpapereita 29, 8-10. Helsinki.

Esimerkkejä ja kokemuksia nuorten alkoholinkäytön ehkäisemisestä kouluissa ja oppilaitoksissa 2009. Nuorten akatemia. Nettijulkaisu.

Heinänen,M (toim.) 2007:Audit- testi. Alkoholinkäytön puheeksiotto sosiaalialalla. Oppaita ja työkirjoja 2007:4. Sosiaalivirasto. Helsingin kaupunki.

Heljälä L, Jurvansuu H, Kuokkanen M. 2006: Alkoholin riskikäyttäjien mini-interventio työterveyshuollossa, Työterveyslaitos, Helsinki 2006.

Holmila, M., Warpenius, K., Warsell, L., Kesänen, M., Tamminen, I. 2009: Paikallinen alkoholipolitiikka. Pakka-hankkeen loppuraportti. Raportti 5/2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Jyväskylä.

Huopanen K., Peltonen H., Mustalampi S., ja Koskinen-Ollonqvist, P. 2001:Päihteiden käytön ehkäisy. Opas koulujen ja sidosryhmien yhteistyöhön. Opetushallitus.

Ideoita koulujen ja oppilaitosten päihde-ehkäisy suunnitelmiin 2009. Nuorten akatemia. Nettijulkaisu. Jurvansuu, H., Kivistö, M., Hirvonen L., Lerssi-Uskelin J., Kaarne T., Kujasalo A., Jouttimäki L., 2009: A-step. Alkoholihaittojen ehkäisyyn työpaikoilla. Työterveyslaitos.

Kekki T. ja Kajander, P. 2008: Päihdestrategia työnohjaajana.

Toimijoiden kokemuksia kirjoitusprosessista ja toimeenpanosta. Työpapereita 20/2008. Stakes. Helsinki. Laatutähteä tavoittelemassa. Ehkäisevän päihdetyön laatuksiteerit. 2006. Helsinki. Stakes.

Laitila, M. ja Järvinen, T. (toim.) 2009: Mielenterveys ja päihdetyön strateginen suunnittelu kunnissa. Opas 6, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Mini-intervention jalkauttaminen terveyskeskuksiin ja työterveyshuoltoon. Teoriasta toimivaksi käytännöksi. STM Selvityksiä 2008:10.

Määttä, M 2004: Moniammatilliset ryhmät ehkäisevän päihdetyön toteuttajina Helsingissä. Tutkimuskatsauksia 4/2004 Helsingin kaupungin tietokeskus.

Pirskanen, M 2007: Nuorten päihdeettömyyden edistäminen. Varhaisen puuttumisen malli koulu- ja opiskelu-terveydenhuoltoon Kuopion yliopiston julkaisuja E 140. Kuopion yliopisto.

Pylkkänen, S. Viitanen, R. ja Vuohelainen, E (toim.) 2009: Mitä nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö? Laadukkaan päihdekasvatuksen tukimateriaali. Preventiimi- ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus. Humanistinen ammattikorkeakoulu sarja C. Oppimateriaaleja.

Päihdeongelmien ehkäisy ja hoidon koulutuksen kehittämistyöryhmän mietintö 2007. OPM, Työryhmäselvityksiä ja muistioita, 2007:17, 45.

Romppainen, P. 2005: Katsaus kuntien päihdestrategioihin. Raportteja 2/2005. Stakes.

Warpenius, K. 2002: Kuka ottaisi vastuun? Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkoston perustamisen arviointi. Stakes. Raportteja 270. Saarijärvi.

Warsell, L. ja Tenkanen, T. 2009: Yhdyshenkilöverkostosta seutujen päihdetyöhön. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 30. Helsinki.

Ehkäisevä päihdetyö kunnan peruspalveluissa

Opas kunnan ehkäisevään päihdetyöhön

Ehkäisevä päihdetyö edistää kuntalaisten hyvinvointia, vähentää päihdehaittoja ja säästää päihdehaitoista kunnalle aiheutuvia kustannuksia. Ehkäisevä päihdetyö perustuu lakiin ja kunnan tehtävänä on huolehtia että toteutettava ehkäisevä päihdetyö on pitkäjänteistä, koordinoitua ja kaikkiin kuntalaisiin kohdistuvaa.

Kunnan peruspalvelut ovat avaintoimijoita laadukkaan ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa. Ehkäisevän päihdetyön ajanmukaisella tiedolla, työtä tukevilla rakenteilla, työntekijöiden osaamiseen ja vaikuttavien menetelmien käyttöönottoon panostamalla

kunnan ehkäisevä päihdetyö on vaikuttava ja kustannustehokas keino vähentää kuntalasil- le päihteistä aiheutuvia haittoja.

Ehkäisevä päihdetyö peruspalveluissa opas on laadittu tukemaan kunnan ehkäisevän päihdetyön käytännön suunnittelua, toteuttamista ja kehittämistä. Aineisto on tarkoitettu erityisesti kunnan työntekijöiden käyttöön. Myös muut ehkäisevän päihdetyön toimijat voivat käyttää aineistoa oman työnsä tukena.

Tämä opas on julkaistu myös pdf- muodossa www.alkoholiohjelma.fi

Alkoholi-
ohjelma
2008-2011